

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

POLYÁK GÁBOR
HATALOM-LEOSZTÁS
NEMZETKÖZI ÖNSZABÁLYOZÁSI KÍSÉRLETEK

1. A digitális média szabályozási kihívásai

A digitalizáció a tartalmak platform-független közvetítésének lehetőségét megteremtve korábban elkülönült ágazatok – az informatika, a távközlés és a média – konvergenciáját indította el. A technikai és gazdasági feltételek változásaihoz a szabályozásnak is alkalmazkodnia kell – ennek egyértelmű jelei a szabályozás területén meginduló konvergencia-folyamatok. A szabályozás konvergenciája értelmezhető a jogterületek közeledéseként: jelentős kölcsönhatás figyelhető meg a korábban alapvetően eltérő távközlés-szabályozás és a média-szabályozás között. A folyamatot a különböző normarendszerek közeledéseként értelmezve megfigyelhető egyrészt, hogy a jogi szabályozásban egyre szorosabb a kapcsolat a nemzetközi szervezetek és az egyes államok jogalkotása között, illetve erősödik az egyes államok jogszabályai közötti kölcsönhatás, másrészt az, hogy a jogi normák egyre inkább támaszkodnak más normarendszerekre („netikett”, etikai normák). A jelenség a szabályozók konvergenciájaként is értelmezhető: a közhatalmi szabályozók mellett nem hagyhatók figyelmen kívül a digitális média önszabályozó szervezetei, a szabályozási kihívásokra hatékony választ pedig csak a két tényező összehangolt működése biztosíthat (koreguláció).

A szabályozó tényezők bővülését szükségessé tesz a jog természete, amely sok ponton nem egyeztethető össze a virtuális világ jellemzőivel. Hosszabb időre van szükség a jogalkotási szükséglet észleléséhez, és az ezt követő összetett jogalkotási folyamat is hosszadalmas; a jogszabály emellett a szabályozott viszonyok tartós jövőbeli rendezésére törekszik. A jog tartósság-igénye élesen szemben áll a technológiai és társadalmi fejlődés gyorsaságával. Rugalmasabb megoldást jelent, ha az állam a szabályok folyamatos adaptációját – megfelelő garanciák mellett – a fejlődéssel közvetlenül érintettekre bízza. Nehézségekbe ütközik a szabályoknak az állami kényszeren alapuló érvényesítése is. A közhatalmi beavatkozások a virtuális közösségeket elsősorban a hálózati szolgáltatók közvetítésén keresztül érik el – a szabályok végrehajtása az állami szervek és a szolgáltatók együttműködését feltételezi. A cyberspace az állami kényszerrel megalapozó szuverenitás helyett új, ma még nem meghatározható közösség-szervező erők szerint tagolódik.

A jogi szabályozás hiányosságaira adott lehetséges válasz az önszabályozó

mechanizmusok támogatása. Az önszabályozás nem egyszerűen a szolgáltatók által meghatározott magatartási szabályokat, hanem a szabályok kialakításának és kikényszerítésének összetett rendszerét jelenti. A szakmai önszabályozás a médiaszektorban nem új jelenség, a szolgáltatók magatartását eddig is befolyásolták például etikai kódexek. A hálózati viszonyok rendezésében azonban ennél többről van szó: a szabályozási környezet általános érvényességre törekszik, minden hálózati szereplő magatartását befolyásolni akarja. A legfontosabb kérdés az, hogy a normák széles körű elfogadtatásában milyen tényező helyettesítheti az állami kényszert. Az önszabályozó mechanizmusok csak akkor rendelkezhetnek megfelelő legitimitációval, ha a döntések előkészítésébe, meghozatalába, illetve érvényesítésébe az Internet-közösség egészét bevonják.

Az állam, az Internet-szolgáltatók és a felhasználók részvételével a technikai lehetőségeket hatékonyan hasznosító, rugalmas szabályozási rendszer épülhet ki – az információs társadalomban a döntések meghozatala és érvényesítése a hatalom új megosztását teszi szükségessé. Ebben az értelemben az önszabályozás nem hoz létre párhuzamos normarendszert, hanem új szabályozási technikát jelent. Az állam feladata a szabályozási rendszer kereteinek megteremtése és kényszerítő eszközök alkalmazása a szabályok legsúlyosabb megsértésével szemben. A hálózati magatartási szabályokhoz kapcsolódó sajátos szankciókat – mint a tartalom (például honlap, hozzászólás egy hírcsoportban) törlése vagy zárolása, az adott szolgáltatáshoz való hozzáférés megszüntetése (például letiltás a levelezőlistáról) – a szerverek fölött technikailag és jogilag rendelkező szolgáltatók érvényesíthetik. Az önszabályozó-rendszerben meg kell jeleníteni a felhasználók érdekeit is, mert csak így biztosítható a szabályok széleskörű elfogadottsága; az állammal és a szolgáltatókkal szembeni érdekérvényesítés eszközei a globálisan szerveződő civil szervezetek lehetnek. A koregulációs rendszerekben a döntéshozatal jellemzően lentől felfelé irányuló folyamat: a hálózati közösség által megfogalmazott és megvitatott kezdeményezésekből a rendszer felsőbb szintjein születik meg a kötelező erejű döntés.

Az önszabályozásra, a koregulációra az Internet-szabályozás minden területén találunk működő kezdeményezéseket. Az Internet mint kommunikációs infrastruktúra olyan egységes platformok kidolgozását követeli meg, amelyek biztosítják az adatfoglalom zavartalanságát – a szabályozás egyik területe a globálisan alkalmazott szabványok kidolgozása. Az Internet mint kommunikációs közeg a hálózati tartalmak szabályozását követeli meg – ki kell jelölni a hálózati kommunikáció szabadságának határait. A szabványosítás és a tartalomszabályozás közötti átmenet a hozzáférés-szabályozás, amely meghatározza a hálózati nyilvánosságban való részvétel feltételeit.

2. Szabványosítás

2.1. Internet Society

A hálózati kommunikáció világszerte egységes technikai szabványokat feltételez. A szabványok kidolgozása az Internet megszületése óta a műszaki szakemberek, illetve – később – az érintett gazdasági szereplők önkéntes együttműködéseinek keretében történik. A működő önszabályozás egyik legjobb példája az 1992-ben Reston székhellyel, nem nyereségérdekelte társaságként alapított Internet Society¹ (ISOC), amely a hálózat technikai és szervezeti fejlesztésében részt vevő szerveződések fedőszerveként működik.² Tagsága magánszemélyekből, gazdasági társaságokból, civil szervezetekből és állami szervezetekből áll. Nemzeti szinten a társaság feladatait annak regionális alszervei látják el.³ Az ISOC tevékenységét az állandó tagokból delegált Igazgatóság (Board of Trustees) irányítja, amely további tisztségviselőket választ (elnök, titkár, stb.). Az Igazgatóság legfontosabb feladatai az érintettek sokszínű érdekeinek egyeztetése, az ISOC külső képviselete, valamint az ISOC alá tartozó szervezetek igazgatása.

Az ISOC alá tartozó szervezetek közül kiemelkedő jelentőségű az Internet Engineering Task Force⁴ (IETF), amely 1986 óta meghatározó szerepet tölt be az Internet szabványainak fejlesztésében. Működésének alapja a fejlesztők önkéntes együttműködése és a döntések konszenzusos meghozatala – az IETF sem tagsággal, sem szervezeti struktúrával nem rendelkezik.⁵ Az Internet Engineering Steering Group⁶ (IESG) az ISOC egyfajta végrehajtó szerve, amely értékeli a szabványok tervezeteit és meghozza a szabványosítási eljárás döntéseit. Az Internet Architecture Board⁷ (IAB) figyelemmel kíséri a szabványok elfogadásának folyamatát és meghatározza a fejlesztés hosszú távú stratégiáit. Elsősorban tanácsadó és egyeztető feladatokat lát el, döntési joga csak arra terjed ki, hogy megállapítsa a szabványosítás folyamatának szakszerűségét és szabályszerűségét. Az Internet Research Task Force⁸ (IRTF) a hálózat hosszú távú fejlődésével kapcsolatos kutatásokat végez.

Az ISOC keretében kidolgozott adatátviteli és egyéb technológiai szabványokat az ún. „Request for Comment”-ek (RfC) rögzítik. Ezek a hálózat különböző pontjain tárolt dokumentumok a szabványok mellett az Internet technológiai kialakítására vonatkozó javaslatokat, a szabványokat előkészítő vitaanyagokat is tartalmaznak. Az egyes RfC-k

¹ <http://www.isoc.org>

² Mayer, Patrick: Selbstregulierung im Internet: Institutionen und Verfahren zur Setzung technischer Standards, Kommunikation & Recht 1/2000.

³ A Magyar Internet Társaság honlapja: <http://www.isoc-hu.hu/>

⁴ <http://www.ietf.org>

⁵ A szervezet „filozófiája” Az IETF Tao-ja címmel elolvasható a <http://www.ietf.org/tao.html> oldalon.

⁶ <http://www.iesg.org>

⁷ <http://www.iab.org>

⁸ <http://www.irtf.org>

állapotát egy kb. negyedévente aktualizált dokumentumban teszik közzé, amely mindenkori szövegezésében az Internet 1-es szabványát (Standard No. 1, STD 1) tartalmazza.⁹

A szabványok meghatározása és értékelése egy többlépcsős eljárás keretében történik, amelyben megállapítják az egyes javaslatok „elfogadottsági állapotát” (State) és státuszát (Status). Az elfogadottsági állapot szerint a STD 1 megkülönbözteti a javaslatot (Proposed standard), a tervezetet (Draft standard) és a szabványt (Standard). A szabványosítási eljárásba vont RfC-t az eljárásban részt vevő szervezetek megvitatják és legalább két független alkalmazás során tesztelik, majd az az IESG döntése alapján válik javaslattá. Legalább további hat hónapos tesztelés és megvitatás után az IESG a javaslatot tervezetté minősítheti. A szabvány végleges elfogadásához további négy hónapos gyakorlati alkalmazás szükséges.¹⁰

Az egyes szabványosítási szinteken a szabvány „állapota” mellett annak státuszát is megállapítják, amely a szabvány alkalmazására vonatkozóan fogalmaz meg követelményeket az Internethez csatlakozó egyes alhálózatokkal szemben. A státusz meghatározásával biztosítható az interoperabilitás, azaz a hálózatok közötti zavartalan adatforgalom. A STD 1 különböztet „kötelező” (required), „ajánlott” (proposed), „korlátozottan használandó” (limited use), „választható” (elective) és „nem ajánlott” (not recommended) szintek között.

Az ISOC szabályozási eljárása átlátható, és biztosítja egyrészt a magas technikai színvonalat, másrészt a szabványok széleskörű elfogadottságát és elterjedését. Döntéseinek végrehajtásához nem rendelkezik kényszerítő eszközökkel, hatékonyságát elsősorban a tekintélye garantálja – az ISOC tekintélye elsősorban az önkéntességéből, a demokratikus működéséből, az érintettek részvételi lehetőségéből, a konszenzusereséséből, valamint a döntési jogok kiegyensúlyozott megosztásából származik. A demokratikus működés azonban – minden esetben – együtt jár a döntéshozatal nehézségével, lassúságával. Az ISOC jelenleg az új hálózati alap-protokollt, az IPv6-ot fejleszti. Az új szabvány többek között jelentős mértékben kibővítené az IP-címek tartományát, nagyobb mobilitást biztosítana az Internethez kapcsolódó eszközök számára, és jobban alkalmazkodna a multimédia-tartalmak igényeihez.¹¹ Összességében azonban a társaság jelentősége csökken, mivel az általa kidolgozott szabványok többsége nem érinti a hálózat tényleges működését, és a döntéshozatal sem garantálja az alkalmazkodást a technikai fejlődés üteméhez.

⁹ A STD 1 aktuális szövege elérhető a <ftp://ftp.isi.edu/in-notes/rfc3000.txt> címen.

¹⁰ Mayer, Patrick: i.m.17.

¹¹ Who Controls the Internet? The Bertelsmann Foundation's Recommendations for Internet Governance. http://www.democratic-internet.de/berlin2001/d_main.html

2.2. World Wide Web Consortium

A nyilvánosság és a konszenzuskeresés helyett a gazdasági érdekek védelmét és a hatékony döntéshozatalt részesíti előnyben a szabványok kidolgozásával foglalkozó másik jelentős szervezet, az 1994-ben alapított World Wide Web Consortium¹² (W3C). A W3C magát nemzetközi ipari szövetségként határozza meg, amely nem kötelező szabványokat, hanem ajánlásokat fogalmaz meg.¹³ Igazgatója Tim-Berners Lee, aki jelentős szerepet játszott a World Wide Web alapjául szolgáló protokollok kidolgozásában. A szervezetnek csak gazdasági vállalkozások lehetnek tagjai, magánszemélyek és civil szervezetek nem. A W3C a tagok hozzájárulásaiból tartja fenn magát. A szervezet által kidolgozott legfontosabb szabványok a HTML (Hypertext Markup Language) és annak kiterjesztései, a tartalomszűrést lehetővé tevő PICS (Platform for Internet Content Selection), valamint a hálózati adatvédelmet megvalósító P3 (Platform for Privacy Preferences).

A W3C szabványosítási eljárása csak kis mértékben formalizált, a szabványok elfogadottsága még inkább a szervezet elismert vezetőinek tekintélyén alapul. Sem az eljárás, sem annak pontos szabályai nem nyilvánosak; még a szervezet levelezőlistái is zárt körben működnek. A döntéshozatal a demokratikus eljárások helyett az igazgató elsődleges szerepén alapul. A W3C legfőbb szerve az Advisory Committee (AC), amelyben minden tag rendelkezik képvisellel. E bizottság döntési joga kiterjed az éves munkaterv elfogadására, a szabványok megállapítására és a szervezet tevékenységéhez szükséges minden döntéshozatalra. Az ajánlásokra vonatkozó javaslatokat vagy a tagok, vagy a W3C valamely igazgatási szerve teszi. Minden javaslat csak akkor kerülhet a tagok elé, ha azt az igazgató előzetesen nem utasította el. A többlépcsős tesztelési és értékelési folyamat minden döntését az igazgató hozza, őt általában az AC döntései sem kötik.¹⁴

Az ISOC és a W3C lényegében visszatükrözi a hálózatról kialakult két alapvető megközelítést: az első képviseli az „ős-Internetet”, a közösségek hálózatát, míg az utóbbi tevékenységében az Internet inkább gazdasági tényezőként és a gyors fejlődés lehetőségeként jelenik meg. A közösség-központú és a gazdaság-központú szemlélet a technikai standardok fejlesztésében valószínűleg párhuzamosan fennmarad, de a szabványosítási eljárás demokratikusságáról annak hatékonyságára helyeződik a hangsúly.

¹² <http://www.w3.org>

¹³ Mayer, Patrick: i.m. 18.; <http://www.w3.org/Consortium/>

¹⁴ Mayer, Patrick: i.m. 19.

3. Hozzáférés-szabályozás

3.1. Domain-regisztráció

Az ún. tartománynevek, domain-nevek¹⁵ kiosztására vonatkozó szabályok meghatározzák a hálózati nyilvánossághoz való hozzáférés feltételeit. A hálózati viszonyokban nincsenek elosztandó szűkös erőforrások – nincs olyan természetes tényező, amely alapot teremtene a hozzáférés engedélyhez kötéséhez. Az Internet működőképességének biztosítása végett azonban szükség van a már foglalt tartománynevek nyilvántartására. A domain-nevek kiosztásában követett jelenlegi gyakorlat korlátozza a felső szintű domaineik körét – ez a „mesterséges szűkösség”¹⁶ további koordinációs és szabályozási kérdéseket vet fel. A tartománynevek kiválasztása ezen kívül sértheti a személyiségi jogok körébe tartozó névviselési jogot, valamint a védjegyek és árujelzők használatához fűződő jogot. A tartománynevek kiosztása mind nemzetközi, mind nemzeti szinten regisztrációs eljárás keretében történik, amelyben biztosítható a nevek egyedisége, illetve a szabad domain-választással szemben álló érdekek védelme is. A domain-szabályozás fő kérdése, hogy ki végezheti a tartománynevek regisztrációját, és kitől kapja erre a felhatalmazást. Az Internet globális jellegének és az egyes államok érdekeinek is az a megoldás felel meg leginkább, ha a domain-regisztráció mint szolgáltatás egy nemzetek feletti szervezet felügyelete alatt és valóban piaci feltételek szerint működik.

A 90-es évekig a domain-rendszert az annak kidolgozásában meghatározó szerepet játszó Jon Postel, illetve az általa alapított Internet Assigned Numbers Authority (IANA) működtette. A 90-es évek elejétől a feladatot – kizárólagos regisztrátorként – átvette a Network Solutions Inc. (NSI) nevű amerikai gazdasági társaság. A domain-regisztráció ebben az időszakban a National Science Foundation nevű amerikai közalapítvány megbízása alapján történt – ezen keresztül tehát az érvényesült az állami befolyás.¹⁷ A regisztráció során – a „first come, first serve” elv szerint – csak azt vizsgálták, hogy a bejegyeztetni kívánt domain létezik-e már; nem vizsgálták sem az igénylő létezését, sem az igénylő jogát az adott név használatához. Az Internet ténylegesen globális hálózattá és gazdasági tényezővé válásával a jól megválasztott név biztosította könnyebb megtalálhatóság jelentős értéket képvisel. Az új körülmények, a nevek használatával kapcsolatban felmerülő konfliktusok (pl. üzleti célú névfoglalás,

¹⁵ Az Internet működésében alapvető szerepe van a tartománynév-rendszernek (Domain Name System, DNS), amely biztosítja a hálózati címek egyediségét. A hálózatba kapcsolt számítógépeket 32 bites kódok – IP-címek – azonosítják. A DNS lehetővé teszi tetszőleges név hozzárendelését a hálózati csomópontokhoz. E nevek használatához sajátos névhierarchiát hoztak létre, amely szerint egy csomópont nevének tartománynevek összefűzése adja. A rendszerben kiemelt jelentősége van a domain utolsó elemének, az ún. felső szintű domain-nek (Top Level Domain, TLD). A felső szintű nevek egyik típusa a szolgáltatás tartalmára utaló általános TLD (generic TLD, gTLD), másik típusa az országkód (country code TLD, ccTLD).

¹⁶ Leib, Volker: Das Doppelgesichts ICANNs. <http://www.politik-digital.de/netzpolitik/icann/doppel.shtml>

¹⁷ A domain-regisztráció és az ICANN történetéről ld. John F. Kennedy School of Government (Harvard University): ICANN: Ein Experiment globaler Koregulierung. in: Hamm, Ingrid/Machill, Marcel (Hg.): Wer registert das Internet? Bertelsmann Stiftung, 2001.

ún. „cybersquatting”) a domain-kiosztás részletesebb szabályozását tették szükségessé. A rendszer átalakítását a 90-es évek közepén kezdte meg az ISOC és az IANA. Céljuk a rendszer alapjainak fenntartása mellett új gTLD-k bevezetésével a névválasztási lehetőségek bővítése, az NSI monopóliumának megszüntetése, valamint a domain-rendszer szélesebb nemzetközi koordinációjának és a viták hatékony megoldásának biztosítása volt. Hosszú, és az érintett érdekek sokfélesége miatt nehézkes alkufolyamat – melynek legfontosabb állomásai az IANA, az IAB és az ISOC, illetve a Nemzetközi Távközlési Unió, a Szellemi Tulajdon Világszervezete és a Nemzetközi Védjegyszövetség közös javaslata¹⁸, valamint az Egyesült Államok Kereskedelmi Minisztériuma által kidolgozott Fehér Könyv¹⁹ – eredményeként 1998 októberében létrejött az Internet Corporation for Assigned Names and Numbers²⁰ (ICANN).

3.2. Az ICANN

Az ICANN jogállása igen sajátos: a kaliforniai jog alapján bejegyzett nem nyereségérdekelt szervezet, amely az Egyesült Államok Kereskedelmi Minisztériumával kötött megállapodás²¹ alapján globális szinten – mintegy nemzetközi szervezetként – végzi a domain-nevekkel kapcsolatos igazgatási és szabályozási feladatokat. Alapítói olyan szervezetet akartak létrehozni, amely „egyedülálló a világon – jelentős irányítási felelősséggel rendelkező, meghatározó globális tényezővé váló nem-kormányzati szervezet”.²² „Az ICANN a hagyományos konferencia-diplomáciát multiszektorális hálózatokkal helyettesíti, azaz ez a szervezet hidat képez az érintett politikai területek minden releváns szereplője között...”²³

Az ICANN fő feladatai az Internet technikai paraméterei és protokolljai megállapításának koordinálása, az IP-címek felügyelete, a tartománynév-rendszer felügyelete – ami alapján irányítja az új TLD-k bevezetésének politikáját is –, a DNS Root Server System²⁴ felügyelete, valamint az e területeket érintő jogi és egyéb ügyek intézése. Az ICANN világszerte több mint száz regisztrátort jelölt ki a gTLD-k nyilvántartására, megteremtve ezzel a verseny feltételeit. A domain-viták rendezésére bevezette a WIPO által kidolgozott szabályokat (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy), amelyek elfogadása és alkalmazása a regisztrátori licencek

¹⁸ <http://www.iahc.org/gTLD-MoU.html>

¹⁹ http://www.ntia.doc.gov/ntiahome/domainname/6_5_98dns.htm

²⁰ <http://www.icann.org>

²¹ <http://www.ntia.doc.gov/ntiahome/domainname/icann-memorandum.htm>

²² Jon Postelt idézi: Kleinwächter, Wolfgang: ICANN als United Nations der Informationsgesellschaft? MultiMedia und Recht 8/1999. 456.

²³ Who Controls the Internet?

²⁴ E szerverek valósítják meg a felső szintű domáinek technikai koordinációját, megbízható működésük az Internet működésének feltétele. Jelenleg a világ több pontján elhelyezve 13 ilyen szerver működik (jelölésük A-tól M-ig), amelyek közül az Egyesült Államokban található A Root Server tárolja az ún. master listát, a többi szerver ennek naponta aktualizált másolata. <http://www.icann.org/correspondence/root-map.gif>

megszerzésének feltétele.²⁵ 2000 novemberében általános elégedetlenség fogadta a régóta várt új gTLD-k bevezetését: a hálózati közösség szerint az elfogadott hét új felső szintű domain (.aero, .biz, .coop, .info, .museum, .name, .pro) továbbra sem biztosít megfelelően széles választási lehetőséget. Ahhoz, hogy a DNS valóban nemzetközi koordináció alatt álljon, az ICANN-nek az Egyesült Államok kormányzatától teljesen át kell vennie az A Root Server fölötti felügyeletet – ennek feltételeit, elsősorban a szervezeti felépítés körüli viták miatt, a szervezet még mindig nem teljesítette.²⁶

Az ICANN-tagság egyetlen feltétele az e-mail cím, a szervezet az egész hálózati közösség felé nyitott. A szervezet legfőbb szerve a 19 független tagból álló Igazgatóság (Board of Directors), amelybe jelenleg kilenc tagot az ICANN mellett működő „támogató szervezetek” (Supporting Organizations) delegálnak, kilenc tagot pedig közvetlenül a hálózati közösség választ (At Large Directors). Az Igazgatóság elnöke egyben az ICANN elnöke. A nemzeti kormányok és az államközi szervezetek képviselői nem lehetnek az Igazgatóság tagjai. A fő feladatok ellátását önálló, saját struktúrával rendelkező „támogató szervezetek” segítik. Az Igazgatóság ezeken túl létrehozhat döntési joggal felruházott, illetve tanácsadó, döntési jog nélküli bizottságokat (Committee of Board, Advisory Committee). A bizottságok közül kiemelkedő jelentőségű a kormányzati érdekeket megjelenítő Governmental Advisory Committee (GAC), amelyben az egyes államok nyilváníthatnak véleményt és tehetnek előterjesztéseket – kötelező erő nélkül – az Igazgatóság részére, különösen olyan kérdésekben, amelyek a nemzeti és nemzetközi jogalkotást érintik.²⁷

3.3. Elektronikus demokrácia?

Az ICANN körüli folyamatos viták középpontjában az a kérdés áll, hogy az Internet technikai koordinációját ellátó szervezetről, vagy egy globális, politikailag érzékeny döntéseket is hozó szervezetről van-e szó. A szervezet feladatai és tevékenysége egyértelműen azt mutatják, hogy az a koordinációs funkciók mellett szabályozási funkciókat is ellát.²⁸ Az IP-címek kiosztása, a technikai fejlődés vagy a DNS felügyelete a hálózat működéséhez elengedhetetlen, érdektelen koordinációs tevékenységek. A regisztrátorok kijelölése, a nevekkel kapcsolatos, határokon átnyúló viták rendezésének szabályozása és lebonyolítása, illetve az új TLD-k bevezetése viszont olyan tevékenységek, amelyek egyes hálózati szereplők számára kedvező, mások számára kedvezőtlen feltételeket teremtenek. Ahhoz, hogy az érdekeikben sértettek a döntéseket magukra kötelezőnek ismerjék el, a döntéshozónak megfelelő legitimitással kell rendelkeznie.

²⁵ <http://www.icann.org/dndr/udrp/uniform-rules.htm>

²⁶ Dittler, Hans Peter: Root Server: ICANNs Rolle bei der Kontrolle über die „Schaltzentralen“ des Internet. in: Hamm, Ingrid/Machill, Marcel (Hg.): Wer regiert das Internet? Bertelsmann Stiftung, 2001. 476.

²⁷ Az ICANN szervezeti felépítéséről ld. http://www.icann.org/general/icann-org-chart_frame.htm

²⁸ Leib, Volker: i.m.

Az ICANN egy kilenctagú ideiglenes vezetőséggel kezdte meg a munkáját, akiknek a megbízatása eredetileg az Igazgatóság tagjainak a működési szabályzat szerinti megválasztásáig tartott volna.²⁹ Az ideiglenes vezetőség legitimációját alapvetően az amerikai Kereskedelmi Minisztériumával kötött megállapodás adta, döntései kötelező erejét elsősorban a döntéshozatal lehető legszélesebb nyilvánosságának biztosításával, konszenzusra törekvéssel próbálta biztosítani. A túlzott amerikai befolyást és a valódi legitimáció hiányát kifogásoló kritikákra az ICANN válasza a hálózati közösség által közvetlenül választott At Large igazgatói intézmény lett volna, amely azonban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

A vonatkozó szabályok szerint az At Large igazgatók választásában választójoggal rendelkezik az ICANN minden tagja – így elvileg minden felhasználónak lehetősége van arra, hogy szavazatával befolyásolja az Igazgatóság összetételét, közvetve pedig az Internet működésével kapcsolatos döntéseket. A nemzetközi reprezentáció biztosítása végett öt földrajzi régiót határoztak meg, amelyek mindegyikének képvisellel kell rendelkezniük az Igazgatóságban. Megfelelő eljárási garanciákat dolgoztak ki arra vonatkozóan, hogy önmagában egyetlen régió se rendelkezhesse a szavazatok többségével.³⁰

Az első választásra közel kétévi előkészítés után 2000. októberében került sor – a globális közvetlen választás nem csak az Internet történetében volt egyedülálló. A szervezetet váratlanul érte a viszonylag nagy érdeklődés: a választójog alapját jelentő tagságra 158 000 felhasználó regisztráltatta magát, akik közül azután csak 76 000 aktiválta a választáshoz szükséges kódját. A szavazatát végül 34 035 választó adta le, ami még mindig jelentősen meghaladta az érvényesség feltételeként megállapított 5000 voksot, de természetesen még így csak kis töredéke a teljes hálózati közösségnek. A választások lebonyolítását sok kritika érte, elsősorban a nyilvánosság nem megfelelő tájékoztatása miatt – ennek következménye lehet, hogy a leadott szavazatok jelentős területi aránytalanságot mutatnak, és a megválasztott öt igazgatóból három az ICANN által felállított jelölőbizottság jelöltje lett.³¹ Tovább rontja a szervezet megítélését, hogy ezen a választáson a kilenc At Large igazgatói helyből csak ötöt töltöttek fel, az eredeti elképzelések szerint a fennmaradó négy helyről a választások második fordulójá határoz. Jelenleg e négy helyet – az alapszabály felhatalmazása nélkül – az átmeneti igazgatóság tagjai töltik be, a választások második körét pedig még mindig nem tartották meg. Ma pedig már az a kérdés, hogy szükség van-e egyáltalán – az ellenzői szerint drága és a legitimációs problémákat sem megoldó – közvetlen választásokra.

²⁹ Az ideiglenes vezetőség tagjait Jon Postel jelölte ki. ICANN: Experiment... 120.

³⁰ Kleinwächter, Wolfgang: i.m. 459.

³¹ A legtöbb szavazatot Ázsiát és Ausztráliát átfogó régióban adták le (17745), Európában 11309, az észak-amerikai régióban pedig már csak 3449 szavazó voksolt. Afrikában mindössze 130-an szavaztak. A választások részletes elemzését ld. Leggewie, Claus: Transnationales Regieren und demokratische Frage: Wird ICANN „erfolgreich“ scheitern? in: Hamm, Ingrid/Machill, Marcel (Hg.): Wer regiert das Internet? Bertelsmann Stiftung, 2001.

A 2002. márciusi igazgatósági ülés előtt Stuart Lynn, az ICANN jelenlegi elnöke, jelentős változtatásokat tartalmazó reformjavaslatot dolgozott ki. Lynn szerint a kormányzati befolyástól való függetlenségéből adódik a szervezet két legsúlyosabb problémája: az ICANN „autoritás-deficittel” küzd, illetve nagyon bizonytalan a pénzügyi háttere. A függetlenség alapelvét félretéve Lynn az Igazgatóságot ezért úgy alakítaná át, hogy abban nagy súllyal jelen lennének a kormányzati képviselők. Javaslatára szerint az Igazgatóság létszáma 15 főre csökkenne, amelyből öt igazgatót delegálnának a kormányzatok, öt tagról valamilyen „nyilvános jelölési eljárásban” kellene határozni, öt tagot pedig az ICANN alárendelt szervei bíznanak meg. A javaslat alapján jelenleg egy bizottság³² irányításával zajlik a szervezeti felépítés reformja körüli vita. Az ICANN bukaresti tanácskozásán elfogadott koncepció szerint az Igazgatóságot a kormányzatok és a vállalkozások képviselői, technikai szakértői csoportok, illetve civil szervezetek választják – ezzel megszűnik a felhasználók közvetlen részvételi lehetősége.³³ Az ICANN eddigi története szerepének és jelentőségének kereséséről szól, jövője pedig bizonytalan – példája lehet még az elektronikus demokrácia sikerének és kudarcának is.

4. Tartalomszabályozás

4.1. A tartalomszabályozás eszközei

A véleménynyilvánítás szabadsága a hálózati kommunikációban is csak a vele szemben álló értékek tiszteletben tartásával gyakorolható. Minden szabályozás – akár állami, akár önszabályozás – végső korlátja azonban a védendő értékek kultúrafüggősége. Ezekről az értékekről globálisan még minimális megegyezés is csak igen nehezen alakítható ki – a legmegfelelőbb eszköz ezért a beavatkozást a legalsó szinten, a felhasználó szintjén teszi lehetővé.

Az Interneten megjelenő új veszélyforrásokkal szemben a korábbi kizárólagos állami beavatkozás helyett az összes érintett együttműködésén alapuló új eszközökre van szükség. A jogsértő magatartásokra továbbra is az állami kényszernek kell választ adnia – a bűncselekmények elkövetőivel szemben a bűnüldöző-igazságszolgáltatási szervek fellépésére van szükség, a személyiségi jogokat végső soron a bíróság előtt kell érvényesíteni. A jogsértések és a felelősök felderítése azonban csak a hálózati közösség segítségével lehet hatékony – e segítségnyújtás egyre szélesebb körben alkalmazott formája a hálózati panaszvonalak, „hotline”-szolgáltatások működtetése. A gyermekek fejlődésére ártalmas – egyébként viszont a szabad véleménynyilvánítás körébe tartozó, pl. erőszakos vagy szexuális jellegű – tartalmakkal³⁴ szemben az önszabályozás önmagában is megfelelő megoldást jelenthet. A hotline-ok mellett meghatározó

³² <http://www.icann.org/committees/evol-reform/>

³³ <http://www.icann.org/committees/evol-reform/recommendations-31may02.htm>

³⁴ A jogellenes és ártalmas tartalmak megkülönböztetését ld. pl. az Európai Unió Bizottságának „A fiatalok és az emberi méltóság védelme az audiovizuális- és információs szolgáltatásokban” című Zöld Könyvében [KOM (96) 483].

szerepük van ebben a szűrőrendszereknek és az oldalakat minősítő szervezeteknek, amelyek a felhasználó kezébe adják a nem kívánt tartalmak elkerüléséhez szükséges eszközt. A hálózati kommunikáció egyik legfőbb jellemzője a tudatos médiahasználat – az abban rejlő előnyök kihasználása és a veszélyek elkerülése csak akkor lehet hatékony, ha a felhasználók valóban ismerik a lehetőségeket és a veszélyeket. Minden beavatkozáshoz kapcsolódnia kell ezért a tájékoztatásnak, a felhasználói érzékenység növelésének.³⁵ A tartalomszabályozásnak az önszabályozás eszközeivel történő megvalósítására az Európai Unió kezdeményezései adják a legjobb példákat. A következőkben a közösségi dokumentumokban felvázolt eszközrendszer és annak néhány gyakorlati megvalósulását tekintem át.

4.2. Önszabályozó szervezetek és magatartási kódexek – az EuroISPA

Az önszabályozás intézményi kereteit az Internet-szolgáltatók önkéntes iparági szövetségei adják, amelyek – általában magánjogi szervezetekként – saját érdekeik képviselője mellett a hálózati közösség egészére kiható döntéseket is hoznak. E szövetségek a tagok által megfogalmazott és magukra nézve kötelezőnek elismert magatartási kódexek köré szerveződnek, egy-egy önszabályozási szervezet lényegében az adott kódex hatálya alá tartozókból áll. Széles körben elterjedt és elfogadott önszabályozás esetén valamely szövetséghez tartozni, valamely kódex hatálya alatt állni a szolgáltató számára érték, szolgáltatása minőségének jelzője, ami hozzájárul a felhasználók bizalmának megnyeréséhez.

A gyermekek és az emberi méltóság védelmére vonatkozó ajánlás³⁶ a magatartási kódexek lehetséges tartalmaként a felhasználók informálására, az értékelő- és szűrőrendszerek működtetésére, valamint a hálózati tartalmakkal kapcsolatos panaszok feldolgozására vonatkozó részletes szabályokat határozta meg, a szabályok kialakításban pedig alapelveként állította az arányosságot, valamint a véleményszabadságnak, a magánszféra sérthetlenségének és a szolgáltatások szabadságának tiszteletben tartását. Az információs társadalom meghatározott jogi kérdéseiről szóló irányelv³⁷ a tagállamok és a Tanács részére előírja, hogy mozdítsák elő az önszerveződést és a magatartási kódexek megalkotását. A Bizottság a közösségi joggal való összhang biztosítása végett megvizsgálja az elkészült tervezeteket, az alkalmazás eredményeit és a gyakorlatra kifejtett hatásokat az érintettek folyamatosan értékelik. Az irányelv szerint a tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy az érintettek az önszabályozás keretében felmerült vitákat bíróságon kívüli eljárás

³⁵ Az eszközrendszer részletes elemzését ld.: Who Controls the Internet?

³⁶ Teljes címe: A Tanács ajánlása az európai audiovizuális- és információs szolgáltatói ágazat versenyképességének fokozásáról a fiatalok és az emberi méltóság hasonló színvonalú megvalósítását szolgáló nemzeti keretfeltételek támogatásán keresztül (98/560/EK)

³⁷ Teljes címe: Az információs társadalom meghatározott jogi kérdéseiről, különösen az egységes belső piacon folytatott elektronikus kereskedelemről szóló irányelv (2000/31/EK)

keretében is rendezhessék, akár elektronikus úton.

Az Európai Unió szabályozási és támogatási eszközökkel hozzájárul a tagállami kezdeményezések közösségi szintű koordinációjához, amivel megkönnyíti a tapasztalatok és a bevált eljárások kicserélését, és a nemzetközi fórumokon lehetővé teszi az egységes európai álláspont megjelenítését. A közösségi koordináció egyik legjelentősebb eredménye és eszköze az európai szolgáltatók által 1997-ben alapított EuroISPA EEIG (European Economic Interest Grouping)³⁸, amely saját meghatározása szerint az európai Internet-ipar képviselője, az Internet meghatározó „szószólója”. A szervezet részt vállal a globális hálózattal érintett európai érdekek védelmében és képviselőként, Európa számára vezető helyet biztosítva az információs iparban. Hozzájárul ahhoz, hogy az egyének élhessenek a technológiában rejlő előnyökkel, és megoldásokat találjanak az abban rejlő veszélyek elkerülésére. Elő akarja mozdítani a társadalom egészének előnyt jelentő és az Internet fejlődéséhez elengedhetetlen szabad és nyitott telekommunikációs piac kialakulását. Képviseletét saját tagjainak érdekeit. Részt vesz a hálózatot érintő jogalkotási folyamatban, valamint a szabványok kialakításában; tevékenységével elő akarja mozdítani az önszabályozás fejlődését. Az EuroISPA részt vesz továbbá tudományos kutatások folytatásában.

A szervezetnek jelenleg tíz tagja és egy társult tagja van, a tagság az Európai Unió tagállamainak nemzeti szintű önszabályozó szervezeteiből áll.³⁹ A legfőbb döntéshozó szerv a Tanács, amelybe a szervezet minden tagja delegál egy képviselőt. A Tanács évente legalább négyszer tanácskozik, hogy megvitassa a szolgáltatókat érintő legfontosabb kérdéseket. Az elnöki feladatokat – mint a szervezet képviselője, a Tanács üléseinek összehívása és vezetése – félévente más-más tag látja el. Meghatározott feladatok ellátására igazgatóságok hozhatók létre. Az EuroISPA ügyeit folyamatosan intéző Titkárság székhelye Brüsszelben van.⁴⁰

4.3. Panaszvonalak, együttműködés a bűnüldöző szervekkel – az INHOPE

Az illegális és ártalmas hálózati tartalmak felderítésének egyetlen hatékony megoldása az, ha minden felhasználó egyszerűen és gyorsan jelezheti az általa felfedezett illegális tartalmak létezését. Az Európai Unió a technikai és jogi lehetőségeket figyelembe véve elvetette az Internet-szolgáltatók ellenőrzési kötelezettségét a szerverükön tárolt vagy általuk közvetített idegen tartalmakra vonatkozóan.⁴¹ Támogatja viszont az olyan, könnyen elérhető hotline-hálózatok, „forró drótok” működését, amelyek feldolgozzák a felhasználók bejelentéseit, illetve szükség esetén együttműködnek egymással és a

³⁸ <http://www.euroispa.org>

³⁹ A tagok listája elérhető: <http://www.euroispa.org/32.htm>

⁴⁰ <http://www.euroispa.org/7.htm>

⁴¹ Az információs társadalom meghatározott jogi kérdéseiről szóló irányelv 15. cikk (1) bekezdés

nyomozóhatóságokkal. A „Biztonságos Internet” akcióterv⁴² egyik célja egy európai hotline-hálózat kiépítése, amely a nemzeti panaszvonalaknak az Európai Uniót földrajzilag és nyelvileg is lefedő hálózata lenne.

Az első hotline 1996-ban Hollandiában kezdett működni, a szolgáltatók és a felhasználók összefogásával, a rendőrség támogatása mellett. A kezdeményezést még ebben az évben követték hasonlóak Norvégiában, Belgiumban, illetve az Egyesült Királyságban, és a hotline létrehozásának szándéka más európai és Európán kívüli államokban is megfogalmazódott. 1997-ben a Childnet International – a gyermekek kommunikációs ártalmakkal szembeni védelmével foglalkozó londoni székhelyű civil szervezet – javaslatot tett a nemzeti szintű panaszvonalak együttműködésére, és kezdeményezte az európai szolgáltatók fórumának kialakítását az Európai Unió Daphne programjának keretében. Ennek eredményeként született meg az INHOPE (Internet Hotline Providers in Europe) Fórum, majd 1999-ben – holland bejegyzésű társaságként – az INHOPE Egyesület.⁴³ Az egyesületnek jelenleg 12 európai és 3 Európán kívüli – társult – tagja van.⁴⁴

Az INHOPE az európai hotline-szolgáltatók közötti együttműködés elősegítésére jött létre. Feladata, hogy a hálózatról eltávolítsa a gyermekpornográfiát, és megvédje a gyerekeket a jogellenes és ártalmas tartalmaktól.⁴⁵ A szervezet elsősorban a gyermekpornográfia ellen lép fel, de közreműködik a rasszista és egyéb jogellenes és ártalmas tartalmak elleni küzdelemben is. Fő tevékenységei közé tartozik az egyes szolgáltatók közötti információcsere elősegítése, új panaszvonalak indításának támogatása, közreműködés a panaszok szolgáltatók közötti továbbközvetítésében, kapcsolatteremtés az Európai Unión kívüli kezdeményezésekkel, valamint a döntéshozók képzése és informálása. A szervezet célja, hogy minél több hatékony nemzeti szintű panaszvonal jöjjön létre, és ezzel együtt kiépüljön a panaszok fogadásának és feldolgozásának hatékony nemzetközi rendszere. A megtett lépések segítik továbbá a felhasználók tudatosságának, biztonsági elvárásainak erősítését.

Az INHOPE legfőbb döntéshozó szerve a minden tagot magában foglaló közgyűlés, ügyintéző szerve az elnökből, alelnökből és a pénztárosból álló végrehajtó bizottság. Az egyesületnek tagjai lehetnek gazdasági és civil szervezetek, illetve közjogi szervezetek. A tagoknak ki kell alakítaniuk a panaszok fogadásának mechanizmusát, rendelkezniük kell a panaszok feldolgozását biztosító hatékony és átlátható eljárási szabályokkal, és tiszteletben kell tartaniuk más tagok eljárási rendjét. Az a szolgáltató lehet a szervezet tagja, amely mind a kormányzat, mind a gazdaság, mind az Internet-felhasználók

⁴² Teljes címe: A Közösség többéves akcióterve az Internet biztonságos használatának támogatására a globális hálózatokon megjelenő jogellenes és ártalmas tartalmak elleni harc segítségével (267/1999/EK). Az akcióterv további két éves folytatására a Bizottság 2002. márciusában terjesztette be javaslatát [KOM (2002) 152].

⁴³ <http://www.inhope.org>

⁴⁴ A tagok listája elérhető: <http://inhope.org/english/about/members.htm>

⁴⁵ A célokat, a szervezeti felépítést és az eddigi tevékenységet ismerteti az INHOPE beszámolója. <http://inhope.org/doc/report2002.pdf>

támogatását élvezi. A tagoknak az információk és a szakértelem cseréjével vállalniuk kell az együttműködést más szolgáltatókkal, és kötelezettséget kell vállalniuk arra, hogy tevékenységüket megbízhatóan végzik.

Míg a „forró drótok” a jogellenes anyagok létezését fedik fel, a felelősök felderítése és megbüntetése továbbra is a nyomozóhatóságok és az igazságügyi szervek feladata. A hatékony fellépéshez – garanciális eljárási szabályok rögzítése mellett – a szolgáltatók és a hatóságok közötti szoros együttműködésre, az információk és tapasztalatok kicserélésére van szükség. Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv szerint a tagállamok hatóságainak a jogszabályok érvényesítéséhez szükséges felügyeleti és vizsgálati jogkörrel kell rendelkezniük, és a tagállamok arra kötelezhetik a szolgáltatókat, hogy haladéktalanul értesítsék az illetékes hatóságot felhasználók feltehetően jogsértő tevékenységéről, illetve a hatóságok megkeresésére az érintett felhasználók felderítését segítő információkat továbbítsanak.⁴⁶

4.4. Értékelő- és szűrőrendszerek – az ICRA

A fiatalokra ártalmas, egyébként viszont nem jogellenes kommunikációs tartalmak elleni védekezés a fiatalok elől elzárt „zónák” kialakításával történik: törvény tiltja pl. a szexuális tartalmak árusítását, reklámozását a gyerekek által jellemzően látogatott területeken, a televízióban pedig az ártalmas médiatartalmakat csak olyan időpontokban szabad közvetíteni, amikor a gyerekek valószínűleg nem nézik azt. A virtuális világban a zónák kialakításának hagyományos – a fizikai teret és a lineáris időt alapul vevő – megoldásai nem alkalmazhatók, a digitális média ugyanakkor a tartalmakhoz való feltételes hozzáférés új eszközeit teremti meg. A hálózati zónázás egyre szélesebb körben alkalmazott eszközei a tartalom minősítését, és ez alapján a tartalom szűrését lehetővé tevő rendszerek. Az értékelő- és szűrőrendszerek legígéretesebb megoldása a W3C által kifejlesztett PICS-szabvány (Platform for Internet Content Selection), amely a tartalom készítője vagy tőle független, külső értékelő számára lehetővé teszi az oldalak minősítését („címkézését”),⁴⁷ a böngészőprogramok és más szoftverek számára pedig a minősítések felismerését és értelmezését. A szabvány egységessé teszi a minősítések (címkék) kezelését, ugyanakkor biztosítja az oldalak tetszőleges értékelési szempontok szerinti besorolását. Működésének lényege, hogy a szűrőszoftver csak a felhasználó egyedileg meghatározott szempontjainak megfelelő minősítéssel rendelkező oldalakhoz enged hozzáférést. Az ismert böngészőprogramok és keresőrendszerek mindegyike együttműködik valamely PICS alapú minősítő-rendszerrel.

Az Európai Unió támogatja a felhasználók részére széles körű választási lehetőséget

⁴⁶ Az információs társadalom meghatározott jogi kérdéseiről szóló irányelv 15. és 19. cikk.

⁴⁷ A címke valójában az oldal forráskódjába ágyazott HTML-kód, ún. meta-tag. A PICS szabvány leírása megtalálható a <http://www.w3.org/PICS> oldalon.

nyújtó, a használhatóság és gyakorlatiasság szempontjait figyelembe vevő, az európai igényeknek megfelelő és nemzetközileg kompatibilis értékelő-rendszerek fejlesztését A jelenleg rendelkezésre álló szűrő- és értékelő-rendszerek elfogadottsága a szolgáltatók és felhasználók körében egyaránt csekély. A fejlesztés mellett ezért kiemelt hangsúlyt kell fektetni arra, hogy a szolgáltatók és a felhasználók megismerjék a szűrő- és értékelő-rendszerek lehetőségeit és korlátait a mindennapos használat során.⁴⁸

A szűrőrendszerek elterjedésében meghatározó szerepe lehet annak, hogy azokat mennyire támogatják az Internet-ipar befolyásos szereplői. Többek között az IBM, a Microsoft, a Yahoo! és az AOL részvételével⁴⁹ működik a PICS-szabvány gyakorlati alkalmazására megoldást kínáló Internet Content Rating Association (ICRA), melynek tevékenységét az EU is támogatja. Az ICRA közhasznú szervezet, központjai Brightonban és Washington DC-ben vannak. Saját meghatározása szerint olyan független nemzetközi szervezet, amely nyilvános és objektív tartalom-minősítéssel lehetővé teszi a nyilvánosság és elsősorban a szülők számára, hogy az új médiumokkal kapcsolatban megalapozott döntéseket hozzanak. A szervezet célja a gyermekek védelme a potenciális káros tartalmakkal szemben és egyúttal a véleményszabadság biztosítása az Interneten.⁵⁰

A szervezet által végzett minősítés a tartalomszolgáltatók önkéntes adatközlésén alapul. A szolgáltató által kitöltött – az oldal tartalmára vonatkozó – online-kérdőív⁵¹ alapján az ICRA kiállít egy tartalom-címkét, amit a szolgáltató elhelyez az oldalon. Az ICRA maga tehát nem értékeli az adott tartalmat, csak meghatározza az értékelés szempontjait. A címkék kezelése a PICS szabvány alapján történik – böngésző a címkéket értelmezi, és az oldalakat a felhasználó beállításainak megfelelően szűri.⁵² A felhasználók az értékelési szempontok alapján kialakíthatják saját szűrő-feltételeiket, vagy az ICRA oldaláról letölthetik független értékelő szervezetek szűrő-sablonjait.⁵³

A minősítés témaköreinek első csoportja a meztelenséggel és szexuális anyagokkal kapcsolatos kategóriákat tartalmaz a „szennedélyes csóktól” a nemi szervek „részletes ábrázolásáig”. Az objektív kategorizálás mellett lehetőség van a szexuális tartalom kontextusának megjelölésére, annak jelzésére, hogy van-e az ábrázolásnak művészi, oktató vagy orvosi szándéka. A következő témakör az erőszak, amely a vérengzéstől a szándékos rongálásig tizenegy kategóriát tartalmaz, szintén biztosítva az ábrázolás szándékának figyelembe vételét. A nyelvhasználat témaköre különböztet szexuális tartalmú, durva vagy istenkáromló beszéd, illetve „erős kifejezés” között. A három fő témakörön túl lehetőség van többek között annak jelölésére, hogy az oldal pozitívan

⁴⁸ „Biztonságos Internet” akcióterv, függelék

⁴⁹ A tagok pontos listája elérhető: http://www.icra.org/_en/community/members/

⁵⁰ http://www.icra.org/_en/about/

⁵¹ A kérdőív elérhető: http://www.icra.org/_en/label/extended/

⁵² A rendszer használatáról részletesen ld. http://www.icra.org/_en/faq/contentadvisor/

⁵³ http://www.icra.org/_en/templates/

ábrázol dohányterméket, alkoholt, drogot, fegyvert; szerencsejátékot tartalmaz; diszkriminációra vagy erőszakra hív fel; a fiatalabb gyerekek számára rossz példát mutat.⁵⁴

A PICS alapú szűrőrendszer előnyei mellett komoly aggályokat is felvet. Az szinte természetes, hogy a rendszer megjelenésével majdnem egy időben megszületett a megoldás a szűrés elkerülésére is.⁵⁵ A technológia, eredeti céljaival szemben, a véleményszabadság jelentős korlátozásának veszélyét is magában rejti – a PICS általános alkalmazása minden tartalom tulajdonosa számára lényegében minősítési kötelezettségként jelentkezik, amelynek nem teljesítése azzal jár, hogy a tartalom és készítője mások számára elérhetetlenné válik. Mivel a rendszer nemcsak a káros tartalmak elérhetőségét nehezíti meg és nemcsak e tartalmak szolgáltatóira ró többletterheket, a véleménynyilvánítás szabadságának indokolatlan mértékű korlátozását jelenti. A PICS-szabvány ezen kívül lehetővé teszi a felhasználó beleegyezése és tudta nélküli szűrést is, ami magában rejti az állami cenzúra veszélyét, valamint a vélemények áramlásának a szolgáltatók érdekei szerinti korlátozását. Ahhoz, hogy a rendszer ne veszélyeztesse a vélemények sokszínűségét, versenyre van szükség a minősítő szervezetek között. Végső soron a PICS radikálisan átalakíthatja a hálózati architektúrát: elterjedésével a jelenleg nagyon nehezen szabályozható Internet olyan területté válik, amely nem áll ellen semmilyen beavatkozásnak.⁵⁶

5. A megosztott felelősség modellje

Ahogy a digitális média egésze, úgy egyelőre az azt érintő szabályozási rendszer is kiforratlan – még nincs megegyezés abban, hogy pontosan mit is kell szabályozni, és milyen eszközökkel. A technikai és társadalmi feltételek egy olyan rendszer kereteit teremtik meg, amelyben a biztonságos kommunikációs környezet kialakításának felelőssége megoszlik az állam, a hálózati szolgáltatók, valamint a felhasználók között. A felhasználók nem várhatnak teljes körű védelmet az államtól és a szolgáltatóktól, a szolgáltatók felelőssége nem szűnik meg azzal, hogy szűrőszoftvereket biztosítanak a felhasználók részére, és az önszabályozás nem érinti az állam kötelezettségeit az illegális és ártalmas tartalmakkal szembeni fellépésben. Ma még minden érintett keresi a helyét, és nem látható biztosan, hogy az „önszabályozás” mindössze divatos kifejezés marad, vagy pedig az új kihívásokra adott hatékony válaszá válik.

⁵⁴ <http://www.icra.org/webmasters/>

⁵⁵ PICS? NoPICS! <http://www.intern.de/98/18/03.shtml>

⁵⁶ Erről és a tartalomszűrés más eszközeiről részletesen: Lessig, Lawrence: Hogyan szabályozzuk a szólást az Interneten? Fundamentum 1999/1.

jogi hírek

interjúk

publikációk

vitafórum

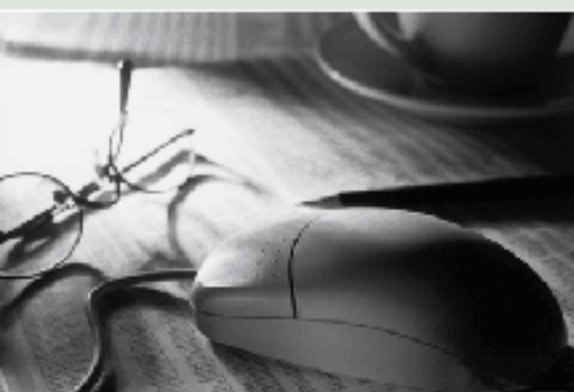
szaknévsor

jogi szakkönyv-katalógus

jogi állásbörze

szakmai rendezvények

heti hírlevél

országos ügyvédi szaknévsor

magyar, angol és német nyelven

ügyfél keres ügyvédet szolgáltatás